

УДК 711.4-163

Обідний О.Б.,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ РОЗВИТКУ МЕРЕЖІ ОБ'ЄКТІВ ШКІЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НОВОСАНЖАРСЬКОГО РАЙОНУ

Дослідження присвячене питанням розвитку мережі шкільних будівель в сільських адміністративних районах Полтавської області. Визначені особливості функціонування шкільних будівель Ново-Санжарського району Полтавської області з врахування демографічних сплесків.

Ключові слова: мережа, установи середньої освіти, демографічна ситуація.

1. Вступ.

Питанням освіти і підготовки молодого покоління в нашій країні завжди приділялася велика увага. В останній час з вдосконаленням системи освіти пов'язані надії на прискорення науково-технічного прогресу, підвищення інтелектуального та культурного рівня населення, рішення інших не менш важливих питань.

Разом з тим система освіти на практиці стикається з рядом труднощів, і в тому числі організаційного порядку. Наприклад, для міських шкіл характерна багато змінність, коли учні займаються в декілька змін, а в сільській же місцевості заняття проводяться переважно у незаповнених класах. Низька заповнюваність сільських шкіл пояснюється екстенсивністю сільського розселення і високим рівнем міграції населення, особливо молоді. Звідси нераціональні затрати на потреби освіти та додаткові затрати на велику кількість вчителів [1]. Рівень же освіти в сільській малокомплектній школі набагато нижчий, ніж у великій міській школі.

Все це свідчить необхідність вдосконалення організації системи освіти, її раціоналізації, а в майбутньому – оптимізації. Використання сучасної вичислювальної техніки служить реальним підґрунтям практичного рішення оптимізаційних задач в області народної освіти. Дослідженню даного напрямом було приділено багато уваги в працях: В.И. Степанова, В.В. Хохлова, С.К. Саркисова, С.П. Славянського.

2. Основна частина.

Розподіл загальноосвітніх середніх навчальних закладів за місцем розташування. Сільські школи.

Понад дві третини (67,1%; 14,9 тис. одиниць) загальної кількості середніх навчальних закладів України розташовані в сільській місцевості. В них навчаються майже третина (32,4%; 2,2 млн.) школярів країни.

Сільські школи. Серед навчальних закладів, що працюють на селі, дуже невелику частку становлять заклади нового типу, більше того, відзначається тенденція їх зменшення.

Практично немає у сільській місцевості приватних шкіл. Внаслідок погіршення демографічної ситуації зростає кількість малокомплектних шкіл, утримання яких стає непосильним для місцевих бюджетів. Наприклад, у Чернігівській області (другій за територією, 18-й за чисельністю населення) у 2004/2005 н.р. працюють 147 малокомплектних шкіл, є райони (Ріпкинський, Новгород-Сіверський, де таких шкіл близько 40%.

На початок 2004/2005 н.р. кількість вакансій вчительського складу в сільських школах становила близько 3000 (найбільше — в Херсонській, Миколаївській областях та АРК).

Внаслідок нестачі вчителів у частині шкіл виконується лише інваріантна частина навчальних планів, що зменшує не лише можливості отримання їх учнями якісної загальної освіти, але й їх шанси на продовження навчання у вищих навчальних закладах [2].

Демографічна ситуація в Україні.

Віковий склад населення України типовий для Європи. Так, воно в цілому дещо старіше, ніж у таких її сусідів, як Молдова, Білорусь та Польща, але молодше, ніж у Швеції чи Великобританії. Загальна чисельність населення України по роках наведена на рис. 1.

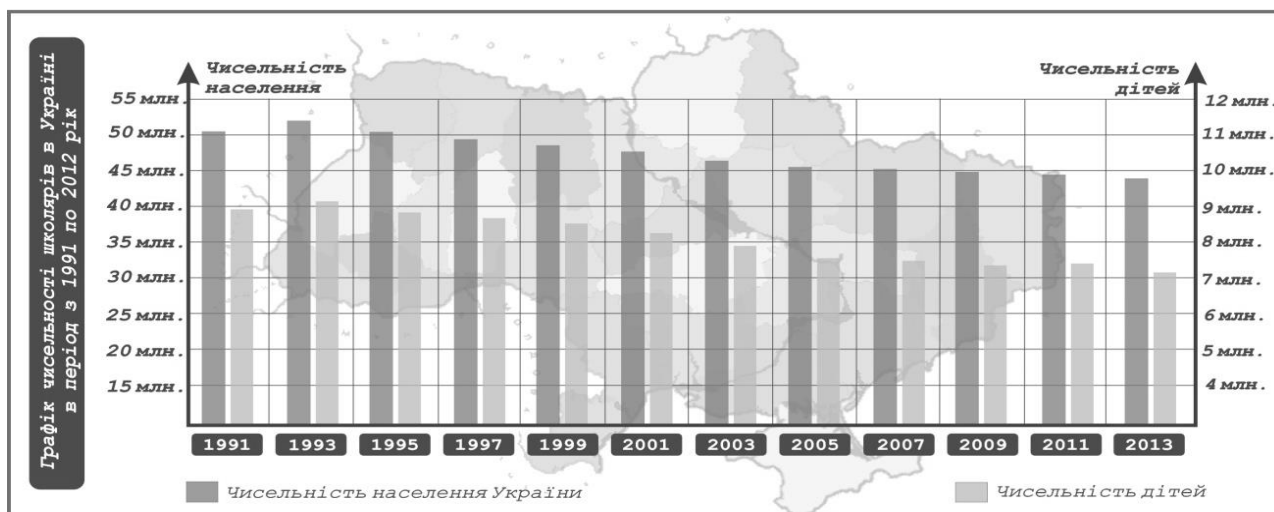

Рис. 1. Демографічна ситуація в Україні.

Хлопчиків народжується завжди більше. Але вже з вікової групи 25-29 років кількість жінок починає переважати над кількістю чоловіків. І це не лише в Україні. Така ситуація характерна для більшості країн світу.

В Україні протягом багатьох років співвідношення між чоловіками і жінками, тобто статеві структура населення, є сталим і становить відповідно 47% і 53%. Це пов'язано з меншою пристосованістю чоловічого організму до довкілля, а також із шкідливими для здоров'я звичками, характерними більше для чоловіків (паління, вживання алкоголю), та небезпечними умовами праці чоловіків у багатьох галузях господарства.

Станом на 1 квітня 2013 року чисельність наявного населення України становила 45 млн. 513 тис. мешканців. За січень-березень 2013 року чисельність населення скоротилась на 40,0 тис. осіб (3,5 особи на 1000). Міграційний приріст за цей період становив +13081 осіб, покривши 25% природного скорочення (-53138 осіб). За 2012 рік в Україні народилось 520,7 тис. дітей (11,4 на 1000), померли 663,1 тис. осіб (14,5 на 1000). Природне скорочення населення становило 142,4 тис. осіб, що на 19,5 тис. менше ніж за аналогічний період 2011 року. Природний приріст населення спостерігався у м. Києві (+6047 осіб), а також у Закарпатській (+4155), Рівненській (+4014), Волинській (+1636), Чернівецькій (+271), Івано-Франківській (+300) областях. В інших регіонах було зафіксовано природне скорочення населення, яке коливалось від 668 осіб у м. Севастополь до 27657 у Донецькій області.

Демографічна ситуація в Полтавській області.

Сучасна демографічна ситуація в Полтавській області, як і в цілому в Україні, склалася під впливом історичного розвитку території, природного та механічного руху населення.

Характеризуючи демографічну ситуацію Полтавської області необхідно зазначити, що чисельність наявного населення області постійно зменшується: 1989 – 1754,2; 2001 – 1652,2; 2007 – 1540,5 тис. осіб. Нині у Полтавській області проживає 3,3 % населення України. За кількістю населення Полтавщина займає 12 місце в Україні.

Демографічна ситуація в Полтавській області характеризується як кризова. Спостерігається певне зростання смертності на фоні дуже низького показника народжуваності. У 2006 році жителі пенсійного віку становили 32,0 % населення області, діти і підлітки – лише 14,6 %. Населення працездатного віку – 59,0 %. Кількість осіб, які одержували пенсію у 2007 році складала 493,3 тис. чоловік, з них за віком 381,9 тис. чоловік, за інвалідністю 52,5 тис. чоловік, у разі втрати годувальника – 26,6 тис. чоловік, за вислугу років 24,8 тис. чоловік. У статевій структурі населення переважають жінки – 53,98 % (2007 р.). Чоловіки становлять 46,02 % жителів області (рис.2).

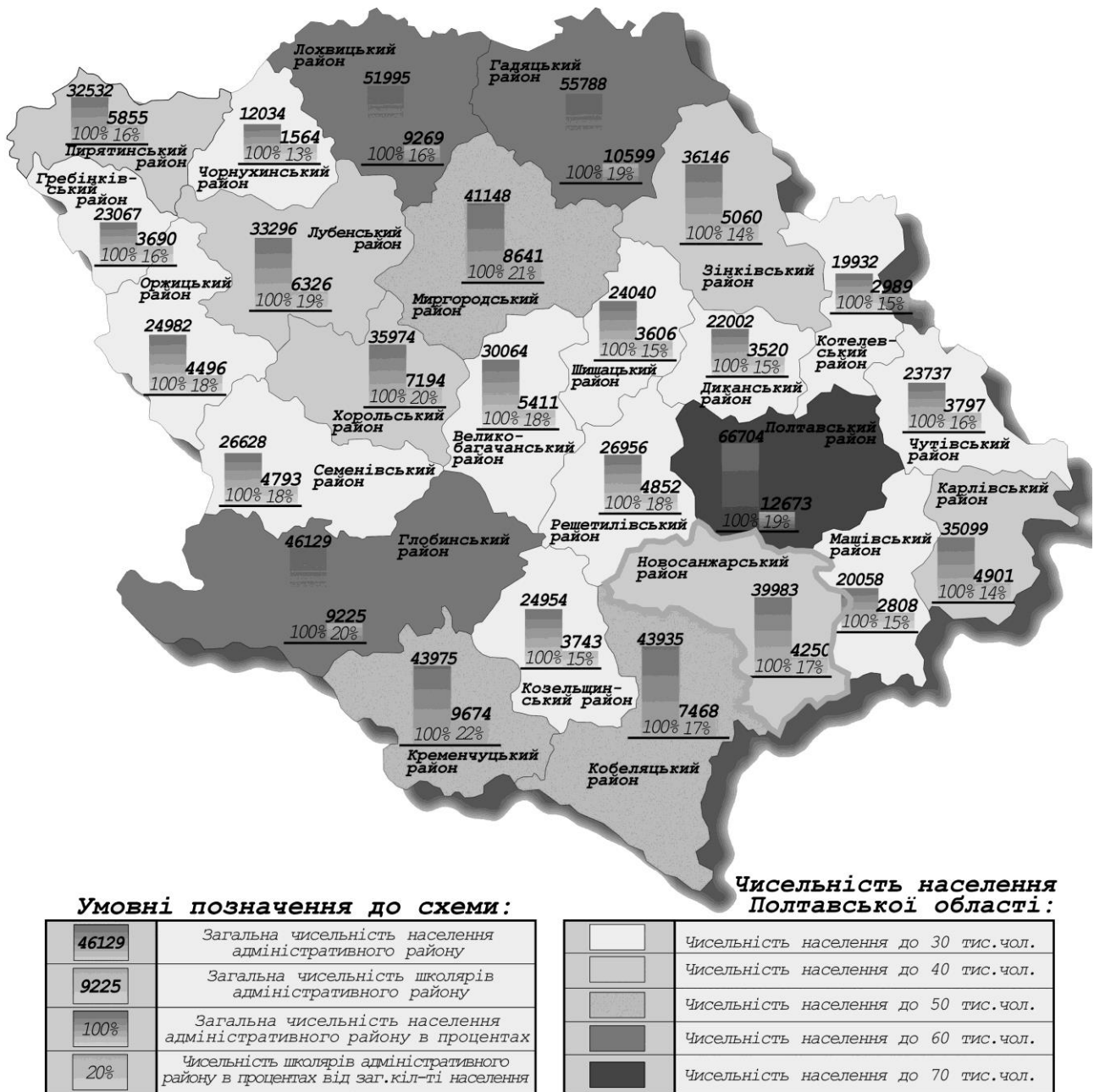

Рис.2. Демографічна ситуація в Полтавській області.

Депопуляція супроводжується істотним погіршенням стану здоров'я, зниженням середньої очікуваності тривалості життя населення. Основними причинами, які зумовлюють природне скорочення населення Полтавської області є:

- соціально-економічні, що проявляються в низькому рівні доходів населення у поєднанні з європейськими стандартами життя та утримання дитини;
- екологічні, що проявляються через високий рівень захворюваності населення в результаті забруднення навколишнього середовища різними видами шкідливих речовин;

Освітня галузь включає в себе 30 загальноосвітніх навчальних закладів в яких навчається близько 3200 учнів (рис. 3).

Мережа існуючих учбових закладів сільських адміністративних районів Полтавської області носить статичний характер і повною мірою не реагує на демографічні сплески. Оптимізація мережі об'єктів шкільної мережі складається з вибору оптимальної місткості залежно від системи розселення і чисельності шкільного контингенту в окремих пунктах на основі модифікації відомих математичних методів [1].

Аналіз контингенту великого числа сільських шкіл Ново-Санжарського району показав, що не в одній школі немає стовідсоткової нормативної наповнюваності усіх класів. Іншими словами, жодна типова місткість сільської школи не відповідає фактичній чисельності контингенту, що навчається в селі. Між тим точний розрахунок наповнюваності класів дуже важливий, оскільки по діючих нормах учбової площі переповнювання класів допускати не можна. В той же час, школа з незаповненими класами - нерациональна.

Таблиця 1

Кількість шкіл і чисельність школярів Новосанжарського району

Школи	Роки			
	1970 рік	1987 рік	2000 рік	2012 рік
Початкові школи	40	19	4	2
Неповні середні школи	19	15	13	9
Середні школи	10	12	18	19
Загальна кількість шкіл в районі	69	46	37	30
Загальна чисельність учнів	7454	5423	4163	4250

Як показали результати аналізу, відносна питома вага чисельності дошкільнят і початкових класів, що вчаться, більше в малих і середніх населених пунктах, а у великих вище питома вага старших класів. Це пояснюється тим, що міграційні потоки сільського населення, як правило, спрямовуються в міста, де існує велика варіантність працевлаштування, і у меншій мірі в малі і середні населені пункти.

Висновок.

1. В Ново-Санжарському районі Полтавської області можливе використання 2-х напрямків розвитку мережі закладів середньої освіти: за традиційною методикою навчання, з відокремленням окремих об'єктів, що спеціалізуються у певних напрямках поглибленого вивчення предметів, та за альтернативними методиками, що базуються на новітніх розробках в педагогіці та психології та оснований на повазі до дитинства.

2. На сьогоднішній день альтернативні методики розвиваються у паралельному напрямку. Найчастіше окремі класи, що працюють за альтернативними методиками, розміщуються у одній будівлі із традиційною середньою школою.

3. У районі присутні спеціалізовані заклади середньої освіти, які мають загально районне значення, але не передбачено відповідних загальних засобів підвозу учнів до шкіл.

4. Нераціональне використання простору шкіл району, в багатьох школах навчання ведеться в напівпорожніх класах, а частина дітей витрачають багато часу на переїзд до школи.

4. Вдосконалення мережі системи загальноосвітнього виховання можливе за умови розширення розвитку альтернативної системи навчання та її відокремлення в окрему мережу середніх навчальних закладів.

Література:

1. Саркисов С.К. Принципы проектирования и оптимизации сети школьных зданий: Учеб. пособие /С.К. Саркисов. – К.: УМК ВО, 1990. – 128 с.
2. Ковальський В.Ю. Розвиток навчально-виховних будівель в умовах реформування освіти в Україні: автореф. дис. на здобуття вченого ступеня кандидат архітектури.(18.00.02) – К., 2002. – 29с.

Аннотація:

Исследование посвящено вопросам развития сети школьных зданий в сельских административных районах Полтавской области. Определены особенности функционирования школьных зданий Ново-Санжарского района Полтавской области с учетом демографических аспектов.

Annotation:

Research is devoted to the development of a network of schools in the rural districts of Poltava region. The features of the functioning of school buildings Novo-Sanzharskogo Poltava region with regard to demographic aspects.

Keywords: network, institutions of secondary education, the demographic situation.